

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 12 Juli 1891. N°. 707.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentien: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elken regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van hofdegeven en Verlagen van Verenigingen 10 Ct. per regel.

Hij vergeet het geroep der ellendigen niet.

Waar Hij zoekt de bloedstoringen, Hij gedenkt daaraan; Hij vergeet het geroep der ellendigen niet. Psalm 9:13.

De moord, kort na de vlucht uit het Paradijs, op Abel gepleegd, blijft kenmerkend voor het zoo onderscheiden en uiteenlopende lot van de kinderen der menschen.

Daarom spreekt de Heilige Schrift gedurig van het geslacht der ellendigen; en onder die „ellendigen“ verstaat Gods Woord, niet een tegelijk over wien het lijden komt; want in sekeren zin is het lijden aller; maar meer bepaaldelijk die hulpeloozen en weerlozen, die door de brutale overmacht van list en van geweld overmocht, ten leste in hun ellende bezwijken; en die in deze hunne ellende omkomen, omdat ze niet weeten wilden doen met de wereld, en onder hoe vaak gebrekkige vorm ook, tot in hun sterven toe vasthielden aan den Heere hunnen God.

Allerlei leed en ellende is over ons geslacht uitgegoten, maar bij enkelen hoopt zich de onspoeid en de tegenspoed derwijs open, dat het is of ze tot „kinderen der ellende“ waren uitverkoren.

Wat ze beproeven, mislukt hun. Meer dan andere menschenkinderen worden ze geplaatst. De tranen der bedruktheid is hun gemeenzamer dan de lach der vreugde. Het is of pijn na pijn op hun hart gemikt wordt. De éne wondt in hun hart is nog niet genezen of de andere bloedt reeds weer. En terwijl de sympathie, die hun ziel verkwikken kon, weinig is, vernemen zij zich hun vijanden, tot ze eindelijk in de macht van hardvochtige lieden vallen, die zonder deernis voor hun nameloos lijden, hun ellende volenden.

„Kinderen der smarten“ is de naam voor het geslacht der ellendigen, dat met Abel begon, en op Golgotha's kruis in den Man van smarten zijn volende gestalte getoond heeft.

Ze zijn elk op hun manier dragers van een bitter kruis, en zoo volgen zij het Lam na, hier op aarde in zijn lijden en verandering, en straks in zijn heerlijkheid; want, en dit is het mysterie, deze ellendigen roepen, en er is een God die het geroep der ellendigen hoort.

Dat kreunen, dat roepen, dat kermen is voor den ellendige zijn schild en zijn wapen tegelijk.

Natuurlijk heeft Abel, toen Kain op hem aanvloeg, in zijn doodsangst een gil, een kreet uitgestooten. En Kain spotte daarmee. Wat zou dat machteloos roepen van dien Abel, die hem hinderde!

Maar toch bleek al spoedig, hoe dat schijnbaar machteloos roepen van Abel, toen hij neerzank, machtiger was dan de knots waarmee Kain hem den schedel spleet.

Want er was er één daarboven, die dat roepen van dezen ellendige gehoord had, en voor wien de natrilling van dat roepen nog opklom uit het vergoten bloed dat de aarde indrook.

Maar, natuurlijk, zoo kon Gods bestel niet zijn, indien het einde geen ommekeer bracht, en zoo de dag niet nabij was, die voor Gods ellendigen verzadiging van vreugd en voor hun booze verdrukken eeuwige rampzaligheid brengen zal.

Er ligt in het „geroep der ellendigen“ iets van de scheppende kracht van het Woord; en naar den beel' Gods zijn we ook hierin geschapen, dat er oogenblikken in ons leven kunnen zijn, waarin het woord dat uit onze ziel opklomt en in onzen bangsten nood uit wordt gestooten, bekleed is met macht en zekere vervulling vindt.

Zoo kan een vader of moeder een vloek uitstooten, die over het lot van een kind beslissend is.

Maar zoo ook kan een ellendige, in het diepst van zijn bedruktheid en van zijn zielaangst roepen naar den hooge en voor zijn God zijn klacht tegen zijn verdrukker uitstorten, dat zijn geroep veel meer is dan een klank of een geluid der stemme, en een macht wordt die tot de hemelen doordringt, indringt in Gods Vaderhart en zoo uitgangspunt wordt van wat God in de toekomst hem tot redding en tot wrake van zijn wederpartijder volenden zal.

Niet alsof dit van elk roepen in den nood gold, want, o, zooveel nood overkomt ons door eigen schuld. Maar als in onzen nood ons wezenlijk onrecht overkomt; als we tegen het heilige bedoeven van ons hart gekrenkt, gehoord en vertreden worden; en er dan op aarde geen hulpe voor ons daagt; maar veeleer alle aardsche macht tegen ons optreedt, om ons te knakken, te verbreken en te verdoen; tot we eindelijk het opgeven, om in onzen nood te bezwijken; dan ja, erlangt die heilsche angst in ons binnenste zulk een meer dan aardsche kracht, dat ons hart een geroep, een klacht en een kermen uitstoot, waar tegenover heel de wereld machteloos staat, omdat ze doordringt tot het hart van onzen God.

Daaraan, dat het „geroep der ellendigen“ niet kan wegsterven zonder vroeg of laat verhooring bij God te vinden, hangt zijn goddelijke eere.

Immers het is door zijn goddelijk bestel dat er op aarde zulk een tegenstrijdige toestand bestaat.

Ging het naar rechtstreeksch recht, dan moest het op aarde heel anders toegaan. Dan moest de verdrukker en geweldenaar en de ongerechte mensche, die tegen God koos, hier terstond zijn rechtstreeksche vergelding vinden, en moest de stille in den laide, die God vreesde, en vaak om die vrees van zijn God verdrukt wordt, op staanden voet gewroken, in eere hersteld en met vrolijke zangen des lofs omringd worden.

Dan had God op het oogenblik dat Kain zijn moordende hand tegen Abel ophiel, Kain door den bliksem moeten treffen, dat niet Abel, maar hij dood neerviel.

Bovenal dan had niet de Man van smarten in Gethsémané bitterlijk moeten weenen en op Golgotha onder het bangste lijden moeten wegsterven, maar dan had Gods vreeselijke toorn Judas, Kafas en Pilatus op hetzelfde oogenblik moeten verderven en heel Jeruzalem moeten verdoen.

Maar 206 is zijn weg in het heilgdom niet.

Zijns is een heel ander bestel.

Niet slechts bijwijze van uitzondering, maar schier als regel, laat Hij het booze opzet worden, zoodat Abel dood neervalt en Christus aan het kruis den dood

indrinkt, en dat op hetzelfde oogenblik dat de lieden der wereld pochen in hun hoogmoed en hun lust aan de wereld hebben en Gods ellendigen verdeden.

Maar, natuurlijk, zoo kon Gods bestel niet zijn, indien het einde geen ommekeer bracht, en zoo de dag niet nabij was, die voor Gods ellendigen verzadiging van vreugd en voor hun booze verdrukken eeuwige rampzaligheid brengen zal.

Er ligt in het „geroep der ellendigen“ iets van de scheppende kracht van het Woord; en naar den beel' Gods zijn we ook hierin geschapen, dat er oogenblikken in ons leven kunnen zijn, waarin het woord dat uit onze ziel opklomt en in onzen bangsten nood uit wordt gestooten, bekleed is met macht en zekere vervulling vindt.

Zoo kan een vader of moeder een vloek uitstooten, die over het lot van een kind beslissend is.

Maar zoo ook kan een ellendige, in het diepst van zijn bedruktheid en van zijn zielaangst roepen naar den hooge en voor zijn God zijn klacht tegen zijn verdrukker uitstorten, dat zijn geroep veel meer is dan een klank of een geluid der stemme, en een macht wordt die tot de hemelen doordringt, indringt in Gods Vaderhart en zoo uitgangspunt wordt van wat God in de toekomst hem tot redding en tot wrake van zijn wederpartijder volenden zal.

Niet alsof dit van elk roepen in den nood gold, want, o, zooveel nood overkomt ons door eigen schuld. Maar als in onzen nood ons wezenlijk onrecht overkomt; als we tegen het heilige bedoeven van ons hart gekrenkt, gehoord en vertreden worden; en er dan op aarde geen hulpe voor ons daagt; maar veeleer alle aardsche macht tegen ons optreedt, om ons te knakken, te verbreken en te verdoen; tot we eindelijk het opgeven, om in onzen nood te bezwijken; dan ja, erlangt die heilsche angst in ons binnenste zulk een meer dan aardsche kracht, dat ons hart een geroep, een klacht en een kermen uitstoot, waar tegenover heel de wereld machteloos staat, omdat ze doordringt tot het hart van onzen God.

De Heere onze God rekent niet naar jaren, en zelfs niet naar eeuwen, maar naar zijn eigen eeuwigheid.

Hij laat eerst heel het menschelijk geslacht zijn loop volenden, eer Hij tusschenbeide treedt.

Maar dan zal Hij ook tusschenbeide treden. Dan zullen de stoelen des gericht gezet worden. En dan zal alle onrecht dat op aarde geleden werd, in recht door Hem verkeerd; en, omgekeerd, alle onrecht dat op aarde triomfeerde, door Hem verbroken worden en verdaan.

Daarom ziet naar dien dag dan ook Gods volk, door alle eeuwen, uit, en verwacht het van dien dag der glorie zijn wedervergeelding.

Want wel is het voor Gods kind zoet en goed, als soms reeds hier op aarde een zwakke straal van Gods gerechtigheid door-

breekt, en reeds nu een enkel maal de getrouwen in den lande uitgederd en de verdrukken teruggeworpen worden.

Maar toch, hij weet het, dat is slechts een voorspel van wat in den dag des oordeels komt. Een hooge uitzondering door God alsoo besteld, opdat de ellendigen in hun moedeloosheid niet bezwijken zouden.

Maar de regel is en blijft, dat de ellendigen hier ellendig blijven, dat al hun macht in het roepen tot hun God ligt; en dat ze de zekere verhooring van hun noodgeroep niet nu, maar eens in de vierschaar des Heeren verwachten, als er bange wrake zal geoeft, maar ook een kroon des levens zal uitgereikt worden.

Een kroon des levens voor wie hier uit zijn doodsnoed als een ellendige riep.

KUYPER.

Uit de Pers.

Omtrent de gezindheid en de bedoeling van Ds. Van Raalte deelt de *Hofte*, een blad dat te Holland Michien verschijnt, eenige bijzonderheden mede, die waard zijn gekend te worden.

We lezen daar van de hand van Ds. Dosker:

Van Raalte week van het eens ingeslagen spoor geen haarsbreed af. Hij had eens en voor altoos gebroken met de opgedrongen Besturen der oude Kerk; maar die Kerk zelf bleef hem dierbaar en hij liet geen gelegenheid voorbijgaan om zich op dit punt duidelijk uit te spreken.

Toen daarom zijn onderling Krahuis, die goede was toegelaten tot de bediening van het onderling-schap, zich tegen hem keerde, en op de kerkeraadsvergadering der eerste Ker. gem. van Holland, Mich., van den 21sten Oct. 1885, beschuldigingen tegen hem inbracht, om niet meer van te rante gedachten over de Kerk te spreken, en te rante gedachten over de Kerk te spreken, want dat hij nimmer iets dergelijks beweerd had. Maar dat hij reeds voor jaren hier en in Nederland beweerd had, dat men zich niet had moeten laten opdringen den vorm of liever den naam van een nieuw geselschap.

Op dit eenige punt hantv. V. R. bestendig. Dit scheen hem blijkbaar de grootste fout geweest te zijn der geheele beweging; men had behooren voort te gaan op den oorspronkelijken weg.

Zij het nog eens weer gezegd — de Kerk der vaderen was voor Van Raalte geen *calische Kerk*, maar een *Kerk in verval*. En hierop gronde zich ongewild de aanwijzing van den kerkeraad der eerste gemeente van Holland met betrekking tot attestaties, ontvangen uit de „Grote Kerk“ in het vaderland.

De vraag — wat met zulke attesten te doen; — was reeds menigmaal in zijne vergaderingen behandeld geworden.

Eindelijk werd den 6den Febr. 1886 besloten om attesten uit de Hervormde Kerk niet aan te nemen en ook niet te verzoeken. Men zal overtuigen of de lieden het een zelf met ons bijbel en te dan zonder publicke bijbelijds aannemen.

Nog beslister drukt hij zich uit in een debat, in den kerkeraad, over de vraag of men den doop van ketteren en van de Nod. Herv. kerk mocht erkennen. (26 Febr. 1886).

Hij zeide daar — „Die in de Herv. Kerk iets tegen de waarheid leert, doet dit wederrechtelijk; daar men nimmer wettiglijk de leer der Kerk herzien had. De Kerk moet ketterijen verwerpen; doch een geheel lichaam als ketter verwerpen is te beschouwen, is een zaak Gods in de wereldgeschiedenis.“

En dit getuigenis werd gegeven in kalme dagen, waarin de menschelijke hartmoed het oordeel niet

meer benevelde. Nooit werd Van Raalte ontrouw aan de grondbeginselen der Scheiding, maar ook evenmin werd hij medede van het waarschuwen van menschen tegen het grondbeginsel der beeldstormerij, dat onbesuisd en onberekenend alles verwerpt en verdenkt dat niet haar niet medede in hare uitersten.

Het gezond conservatisme, dat doorgaans de handelingen van ons volk heeft gekenmerkt, is waarschijnlijk een der vruchten van deze beschouwing van den oorspronkelijken en onder andere broeders van invloed toech eenigen leide, dien ons volk in deze streken ooit als roodachtig heeft erkend en gevolgd.

En er is nog een getuigenis, misschien het meest belangrijke, dat overwaard is om aan de vergeetelheid ontruikt te worden. Het is geschreven in Dr. van Raalte's eigen welbekende hand en wordt gevonden in de oude notulen der Classis van Holland, van de vergadering, gehouden den 20sten April 1881.

Art. 10. Ds. Van Raalte deelt aan de Broeders mede de berichten, welke het Ned. blad „de Handwijzer“ in zich bevat t. w. de begeerte om wederkeerig het belangrijke mede te deelen en daartoe „welke of maandelijks te wisselen, hetwelk welkom was.“ Verder de oprichting eener Gereformeerde School te Amsterdam, onder een te samenwerking van de heeren Brummelkamp, Van Houten, Schwartz en Da Costa. Dit was allen zeer aangenaam. Daardoor zal, tot groote blijdschap der vergadering eindelijk toch eens tastbaar worden, dat het doel der „Afscheidingen“ nimmer was, iets anders te zoeken dan de opheffing der *wereldlijke Kerk*, met hare eigendommelijke leer; zoals zij gevonden wordt in de belijdenis schriften, de taal der hervorming en de artikelen der Dordtsche Synode, en dat nimmer de Kerk, maar de *vervalsers der Kerk*, werden verwerpen.

Dat voor zooverre zij ongelukkig den vorm van een nieuw lichaam ontvingen, zulks was onzake geschied is, door de gouvernementen vervolgingen, uitgelokt door de regering der Kerk; en door de jammerlijke miskenning en trouwelooze werkeloosheid van de leeraars, welke de waarheid kenden en de leidsdaden hadden bezeten te zijn; voor welke ons predikstoelen geprengd bleef; doch die ons, onschonken men ons als broeders erkende, zulks weigerden. God vergeve hun de sonde!

En van ganser harte bidden wij dat de geloovigen in Nederland, gescheiden, en ongescheiden, eens mogen verlost worden van dien enigen zelfbehangenden saccegeest.

Uit dit stuk nu wordt duidelijk:

I. Daar Van Raalte in deze woorden spreekt voor al de broeders, dat men gereedelijk mag aannemen dat dit het gevoelen, althans in hoofdzaak, uitdrukt, van die „gescheidenen“ broeders, die zich metterwoon hadde gevestigd in de woorden van Michien.

II. Dat de stichting der Vrije Universiteit van Amsterdam in beginsel geen geheel nieuwe gedachte is, maar reeds leide in de harten der mannen van 1835; en dat zelfs een Da Costa zich deze zaak aantrok.

En III. Dat Van Raalte de Kerk verliet om bij de Kerk te blijven. Een man, die zoo denken en spreken en schrijven kon en durfde, was vrij van alle enghed. Hij bemende de Gereformeerde Kerk om haar leer en geschiedenis. Hij bond den strijd aan tegen de machten, die haar knevelden, in een pogen om haar, die hij lief had, vrij te maken.

Nu mag ook o. i. niet op al wat Ds. Van Raalte hier en in Amerika deed, het zegel gedrukt.

Vooraf zijn oordeel over de *Dutch Reformed Church* was stellig al te gunstig.

Maar opmerklijk is het toech, dat ook Ds. Van Raalte hield inzage, hoe het niet wel saamging, eenzijdig te beweren: „Wij zijn de oude Gereformeerde kerk“; en anderzijds zich als een nieuw genootschap te laten erkennen.

KUYPER.

Voor Kootwijk.

Bij Ds. HOUTZAGERS ingekomen: gecoll. te O. en N. Wetering, door Ds. Van Schelven f 10.

Totaal ontvangsten f 1108.96.

E Voto Dordraceno.

De lateekening op E VOTO DORDRACENO (de volledige toelichting op den Heidelbergischen Catechismus) door Dr. A. KUYPER, als premie voor de abonneuten van de *Heraut*, blijft opengesteld op de voorwaarden vermeld in het No. van 14 Juni j.l. en herhaald in de volgende nummers.

Iedere intekenaar heeft het recht een of twee exemplaren tot den halven handelsprijs, dus voor f 12 per exemplaar, te bestellen. Het eerste deel wordt D. V. in Augustus 1892 aan de intekenaren verzonden.

De Administrateur
J. A. WORMSER.

Amsterdam, Juli 1891.

DE GAAY FORTMAN.

De martelaren.

LIL.

FRANÇOIS SOETE.

Toen François Soete nog in de wereld leefde, was hij bij velen, en vooral bij priesters en monniken, in groot aanzien, want hij hield van een leven in wereldsche genietingen en ijdelheden. Doch de Heere trok hem uit de duisternis en bracht hem over in zijn licht. Zijn leven en wandel werd van dat oogenblik het tegenovergestelde van vroeger. Zijne vrienden, onder welken ook priesters, bestrafte hij over hun zondig leven. Dit kostte hem echter de oude genegenheid, zoodat hij het geraden vond zijn vaderland te verlaten. Immers had men hem reeds nu en dan bedreigd met een aanklacht bij den rechter als overtreder van het koninklijk bevelschrift tegen de ketterij. Soete bleef echter niet lang in den vreemde. Het jaar 1566 was aangebroken. De nationale partij, uit vele mannen van aanzien, ook van de Roomschen, bestaande, werd sterker. De landvoogdes vreesde voor haar en toonde zich gematigder dan te voren. Zekere gewetensvrijheid scheen op de komst. Welke balling, die om zijne belijdenis het land verlaten had, zou niet terugkeeren? François Soete kwam ook naar zijne vaderstad Hulst terug. Spoedig bleek hem echter, dat hij zich den toestand rookkleuriger gedacht had, dan hij werkelijk was. Hij wilde dus weer weggan en zeker zou de schout, Pieter Huyge, hem geen overlast gedaan hebben, indien niet Jan Wicklandt, een der raadsleden, hem den schout had aangewezen met het woord: „Dat is hij, neem hem gevangen.“ Soete werd gevangen genomen. Hieronder bleef hij echter gemoedelijk.

In de gevangenis had hij verscheidene twistgesprekken te voeren met priesters en monniken. Het lastigst maakte het hem echter zijn cipier, want die wilde niet, dat hij een of anderen Psalm zong of een woord over den Heere en zijnen dienst met hem sprak. Hij wilde hem op de eergerijke wijze, gaf hem zoo weinig eten, dat hij van honger omgekomen zou zijn, indien niet de dienstmeid

eten hem had binnengesmokkeld. Eens sloeg de cipier hem ernstige wonden, die eene geneeskundige behandeling noodig maakten.

Eindelijk kwam het doodsvonnis, dat men lang gevreesd had uit te spreken. De eenvoudige messenmaker, deze uitspraak hoorende, riep uit: „Aangezien gij dan, mijne heeren, mijn bloed begeert, schenik ik u dat met een goed hart, en aan den almachtigen God en Heere der heerscharen mijne ziel.“

Op den weg naar de strafplaats herhaalde hij Petrus' woord: „Alzo weet ik dat de alleging mijns tabernakels haast zijn zal, gelijkweris ook onze Heere Jezus Christus mij heeft geopenbaard.“ Toen de martelaar op de markt gekomen was, waar hij zijn vonnis zou ondergaan, viel hij op de knieën en bad. Daarop voegde hij den beul toe: „Verriicht nu uw werk, want Gods wil moet geschieden.“ De beul volvoerde zijn plicht en hieuw hem het hoofd af. Den 1sten Mei 1566 stierf Soete als martelaar der waarheid.

MAARTEN BAYAERT, CLAUDE DU FLOT,
JAN DAUTRICOURT en NOËL TOURNEMURE.

Deze vier mannen waren sayekamers van Rijsel, die allen den Heere hadden leeren kennen als hunnen Redder en Zaligmaker. Wanneer zij konden, spraken zij ook tot anderen van den Heere Jezus. Zoo onder anderen tot eenen neef van een hunner. Zij brachten dezen zelfs zoo ver, dat hij de dwaasheid van den rozenkrans en andere gebruiken van Rome klaarkijk inzage. Daarop leenden zij hem een boekje, dat hem dieper in de Schrift-waarheid kon inleiden. Hij nam het mee en gaf het zijnen patroon, eenen Jesuïet, zonder argwaan te koesteren, te lezen. „Van wien hebt gij dat boek?“ vroeg de Jesuïet; „als gij het mij zegt, krijgt gij dat zestienvorstuk.“ De knecht gaf den naam te kennen en beloofde te onderzoeken, waar de eigenaar van het bewuste boek woonde. Dat was spoedig geschied. De vier vrienden woonden bij eene weduwe, die als zij, den Heere beleed, in. Nauwelijks wist de Jesuïet, waar zijn prooi was, of hij ging naar de rechtters. Hij wilde echter niet weten dat hij de aanklager was. Daarom verliet hij voor een paar dagen de stad. Het waren dagen van ernstige spanning.

De partij van verdraagzaamheid, die de Spaansche inquisitie haatte, stak het hoofd stouter dan ooit op. En juist op het oogenblik, dat de vier vrienden gegrepen werden, plakte men geschriften aan het stadhuis, tegen de inquisitie.

De martelaren beleeden hun geloof vrijwillig en bereidwillig, zoodat een der rechtters zeide: „We zullen een vuurtje onder u stoken.“

Alle vier de gevangenen waren in verschillende cellen. Toch was hunne belijdenis eenstemmig, wat den cipier zeer verwonderde.

Maarten Bayaert, een gehuwd man, zong in zijn kerker steeds Psalmen, terwijl Du Flot, ook gehuwd, bekende: „Ik onderwerp mij aan den wil van den Heere mijnen God, zoowel in leven als in sterven.“

Het ontbrak niet aan pogingen om deze vrienden afvallig te maken. Maar zij weerstonden alle aanvallen. Ketteren waren zij niet, zeiden zij, maar Christenen, over wie de Rechtters rechtvaardig moesten vonnissen, omdat zij eenmaal voor Christus' rechterstoel zouden verschijnen, om ook van dit vonnis rekenschap te geven.

Daar zij zich niet wilden onderwerpen aan de Roomsche instellingen, werden zij ter dood veroordeeld. De rechtters aarzelden echter het vonnis uit te voeren, want overal sluisterde men, dat er een verbond der edelen tegen de Spaansche dwingelandij in aantocht was.

Een hunner, een jong mensch, met name Noel kreeg nog zijnen vader bij zich. Wel smartte het hem dezen zoo bedroefd te zien, maar van de belijdenis der waarheid week hij niet af.

In de maand Maart 1566 stonden alle vier de martelaren op het schavot, gebonden aan de palen, omringd van het brandhout.

Hoort, daar klinkt Psalm 28, daar de lofsang van Simeon. De houtmijt begint op te vlammen: De Heere wordt aangeroepen. Om zijne genade wordt gesmeekt. Nu zwijgen de martelaren. Alleen hunne lippen bewegen zich. Zeker bevelen zij hunne ziel Gods aan. Eindelijk komt de dood en voert de vier martelaren als overwinnaars over naar het huis des Heeren, waar geen inquisitie hen meer kan grijpen.

straks weergekeerd zich verheven achten boven, neen ontzinken waren aan het geloof van hun vader, het gebed hunner moeder. Wie zal de tranen tellen, die vergoten werden om kinderen, die zoo aan het ouderhart werden ontscheurd?

Van oppervlakkigheid geeft blijk, wie niet verstaat hoe deze verscheurde huisgezinnen nadeelig hebben gewerkt op ons volk. De vreugd der ouders werd geknakt; het karakter der jonge mannen bedorven. Een diepe kloof in levensovertuiging is gegraven tusschen dat deel des volks dat aan de Rijksuniversiteiten studeerde, en het ander groote deel dat daarbuiten stond. Van die kloof was natuurlijk gevolg het verschil in kennis en graad van ontwikkeling.

Doordien de Universiteiten schier geheel in den dienst van het rationalisme werden gesteld en dezelfde geest ook de overige instellingen van hooger ontwikkeling beheerschte, zijn nu voor bijna alle betrekkingen van meer gewicht schier geen mannen beschikbaar, dan die vijandig staan gekant tegen het grootste deel des volks.

Over de vrijheid op onze erve kan soms zoo hoog gejubeld! Maar moeite kost het daarmee in te stemmen, wanneer men van nabij heeft leeren kennen den druk waaronder op tal van plaatsen onze burgerij zucht, door liberale burgemeesters, notarissen etc.

Luide heeft men geroepen over den dwang, vroeger op ons Staatsleven geefend door het bestaan eener Staatskerk en de verplichting om tot die kerk te behooren, wilde men beoelbaar zijn voor eenige landsbetrkking. Hoeveel hooger stond dan niet deze eeuw, die daarmee brak.

Ook hier staan schijn en wezen lijnrecht tegenover elkaar. Immers, hoe staat het met de Staatskerk inderdaad? De Gereformeerde kerk heeft zeker weinig winste geogen van haar bevoorrechte positie. Maar toch lag in dien onder band tusschen Staat en Kerk voor dien tijd ook een gezond beginsel, in zoover daarmede waarborg werd gegeven, dat de Staatsmacht zich niet tegen het volksleven keeren maar zich daarbij aansluiten zou. Thans is die band verbroken. En wij wenschen hem niet opnieuw te leggen. Maar men bedriegt zich, als men meent dat de afschaffing der Staatskerk een der grootste verschillenpunten is tusschen toen en nu.

Het onderscheid is veeleer dat we van Staatskerk zijn veranderd. Dat buiten alle wettelijke bepalingen om, een religieus cultus heerscht, die tegen het leven der natie ingaat. Het is die Staatsgodsdienst, welke door de lagere school onder den naam van »Christendom boven geloofsverdeeldheid" wordt ingegoten. Die Staatskerk mist een geschreven beelden en toch zijn hare formulieren scherp genoeg bejeld, om niet licht een tegenstander door de mazen van het net te laten glijpen.

Vroeger als Staatskerk een kerk, die ten nauwste met het ontstaan van het gemeenbest saamhang en wier betekenis veel meer schijn was dan wezen.

Nu als Staatskerk een willekeurige formatie; niet aan het volk ontleend, maar opgelegd; waaraan strenger de hand wordt gehouden dan vroeger ooit.

De eenzijdige inrichting van het openbaar onderwijs maakt temeer gelijkstelling van het bijzonder onderwijs met het openbare tot eisch der vrijheid.

Groen kwam voor die vrijheid op, toen in 1852 het Staats-examen tot toelating aan de academie werd afgeschaft, maar in 1853 hersteld, voor wie niet een Staats-gymnasium had bezocht. Ook in dien maatregel zag hij de uiting der vrijzinnigheidstheorie die alles aan de zogenaamde volkenheid ten offer brengen wil.

Een onderdrukking te grooter naarmate de natie meer gedeeld ligt. Vaak heeft men de gesplitstheid van ons volk ten opzichte van de religie als argument aangenomen voor de ééne openbare school. Juist omgekeerd past zulk een school alleen bij een natie die dezelfde kleur toont. Een waarheid te eenvoudig, dan dat zij breed betoog behoeft.

En zoo wordt ook op het gebied van het Hooger Onderwijs de toestand telkens minder houdbaar. Het Gereformeerde en Roomsche gedeelte der bevolking zoekt aan onze Universiteiten zijn mannen tevergeefs. Zal men op Italia's voorbeeld straks aan het socialisme catheders afstaan, of zullen alle vooruitstrevenden onder de liberalen op den duur geveerd blijven?

Van alle kanten stuit men bij de bestaande regeling op bezwaren. Het is onbillijk, dat de wetenschap, ook in haar meest verderfelijke richting, gesteund wordt door het geld der burgerij en het aanzien van den Staat. En even onbillijk dat de benoemingen van den Staat beperkt zijn tot een enkele groep.

Verandering kan niet uitblijven. De overwinning in den strijd voor de Lagere school gestreden, geeft goede hoop in dit opzicht.

Voor elf jaar scheen de oprichting eener Vrije Universiteit een ongerijnde zaak, hoewel in België reeds twee Vrije naast evenveel openbare Universiteiten bestonden.

Misschien zal men zich eenmaal verwonderen, dat een stelsel, als waaronder wij nu zuchten, zoo lang stand kon houden.

Om het verband aan te toonen, waarin de Hoogescholen moeten staan tot het leven der natie, wees ik op een indeeling van de drie Rijksuniversiteiten naar de drie hoofdrichtingen van ons volk. Eenerzijds zou, bleef de bestaande verhouding van het openbaar tot het bijzonder onderwijs voortduren, dergelijke oplossing wellicht nog de meest aannemelijke zijn.

De tijd, om elke Universiteit met onderling verschillend personeel te bezetten, schijnt voorbij te zijn. Aan de openbare Universiteiten toont men, evenals aan de Vrije Universiteit, prijs te stellen op een opleiding in één geest.

Toch bestaan er tegen een verdeling der drie Rijksuniversiteiten naar de drie voornaamste geestesrichtingen groote bezwaren. Reeds de wettelijke formulering zou moeilijk gaan. Maar bovenal schrikte ervaring, die wij van dit systeem hebben opgedaan met de Theologische faculteit, die voor de Herv. kerk dienen zou en haar feitelijk heeft verwoest.

Wellicht zou in menig opzicht voorkeur verdienen het stellen van de Vrije Universiteit onder zekere bedingen op één lijn met de openbare Universiteiten; het toekennen van dezelfde rechtsgevolgen aan de graden door de Vrije Universiteit verleend als nu aan die der openbare Universiteiten verbonden zijn. Het eischen van bekrachtiging van elke benoeming door de Overheid zou aan den eenen kant licht te veel recht geven, aan den anderen kant aldaar in de praktijk een doode letter worden.

Beter ware wellicht het eischen van een zekere uitgebreidheid door de instelling bereikt, met een minimum van het aantal professoren. Echter zijn ook andere oplossingen mogelijk, gelijk het buitenland, met name Duitschland en België, toonen. De examina voor alle leerlingen of althans een deel der examina kan worden afgenomen door een jury, geheel of ten deele uit hoogleraren van de verschillende inrichtingen saamgesteld. Dit is het Belgische systeem, dat ook hier te lande bestaat voor het Middelbaar Onderwijs, krachtens Art. 55 van de wet van 2 Mei 1863 *S.N.* No. 50 en voor het examen der Indische ambtenaars. Door den heer Van Nispen van Sevenaer werd den 4 April 1876 met anderen in dien zin een voorstel gedaan, om naast de faculteiten ook Staatscommissiën voor de examina te hebben.

En eindelijk is het mogelijk alle dusgenaamde effectus civilis te laten vervallen en de betekenis der verleende graden tot een bloot wetenschappelijke te maken. Dit is thans reeds de toestand geworden van de geneeskundige faculteit krachtens de wet van 1 Juni 1865 *S.N.* No. 59. Het stelsel wordt teruggevonden in Duitschland, waar het hoofdgewicht ligt niet in de Academische maar in de Staats-examina. Spreker wijst er op dat Thorbecke, die meer onder Duitschen invloed stond, bijkens een rede den 18 Maart 1865 in de Tweede Kamer gehouden, naar dat systeem wel ooren had en de heer Moens wees er nog in 1876 op, dat in 1865 reeds de bedoeling was voor alle faculteiten tot Staats-examina te komen. Bij de regeling van 1876 liet men dat voor de overige faculteiten achterwege.

Wat de maatschappelijke beroepen betreft, blijft dan nog tweeërlei weg open.

De Staat kan zich geheel onthouden en aan de maatschappij overlaten in hoeverre zij de bekwaamheid van den geneeskundige vertrouwt. Of wel de Staat kan de uitoefening der geneeskunde, gelijk ten onzent geschiedt, binden aan een Staatsexamen, dat den titel van *arts* verleent.

Voor advocaten kon soortgelijke regeling gemaakt, gelijk die reeds bestaat voor de diplomaten en commieszen van Staat. Ongetwijfeld zijn ook tegen deze regeling — het afnemen van een afzonderlijk Staats-examen — bezwaren in te brengen; maar toch scheen het spreker toe, dat voor haar omdat zij én in het buitenland bestaat én deels ook reeds bij ons gevonden wordt, het *licht* de tegenstander kan gewonnen worden, al is zeker de vrees niet denkbeeldig, dat zijn tegenstand niet gemakkelijk zal te overwinnen zijn, waar verandering het Gereformeerde element ten goede zou komen.

Hoe het zij, varijs modis bene fit. Het doel kan langs meer dan één weg verkregen worden. Het doel zelf blijft ons intusschen voor oogen staan. De toestand van het heden kan niet bestendig.

De wetenschap is vrij! Laat dan ophouden dat de Staat voor een groot deel de richting der wetenschap bepaalt. Het Staatsabsolutisme moet teruggedrongen en het geldt hier een zijner meest drukkende vormen. De tijd der onmondigheid is voorbij. Laat de Overheid de maatschappij stennen; haar waarborgen verstreken voor de bekwaamheid van wie haar in een wetenschappelijk beroep wil dienen. Ik zal het niet wraken.

Doch dan zij het ook waarlijk een hulp verleenen aan de maatschappij en niet het dwingen van het volk, dat het zijn zonen afsta om bewerkt te worden naar het inzicht eener kleine doch oppermachtige groep.

Elk onderscheid van standen mag volgens de hedendaagsche wijsheid niet worden geduld. Wie aan de algemeene verbodering geen deel wil nemen, hoort in onzen tijd niet thuis. Welnu, hier geldt het 't wegnemen van een scherpe afscheiding; hier is een breede kloof te dempen; hier is behoefte aan meer verbree-

dering; hier is een sociaal belang van het grootste gewicht.

Deze rede, met onvermoeide geestkracht en bezielend enthousiasme gesproken, werd met belangstelling gevolgd en lokte menigmaal een daverend applaus uit.

Nadat de Voorzitter den spreker gedankt had voor zijn doorwrocht inleidingswoord, stelde hij de gelegenheid tot debat open. Ook nu schitterden onze tegenstanders door afwezigheid. Prof. Kuyper, die »met genot" den referent gehoord had, deed hem nog drie vragen, waarop hij echter dimal, bij zoo tropische hitte, geen antwoord vroeg, maar gaarne wachten wilde tot een volgende jaarvergadering:

1°. hoe de Overheid zorg moet dragen voor de rechten der minderheid, waar de Overheid althans gebonden is aan de medewerking der beide Kamers?

2°. of de liberalist van zijn standpunt uit geen zaak van barhartigheid doet door den geest der natie te willen veranderen; in zijn oog zijn de Roomschen en Gereformeerden toch menschen wier hoofd niet in orde is; die daarom in een dwanghuis moeten opgesloten worden en niet eer als vrije vogels mogen uitvliegen, voor zij »rationalistische pluimage" hebben gekregen. Oordeelen wij niet tot op zekere hoogte in gelijken zin, zoo al niet over het hoofd, dan toch over het hart onze tegenstanders?

3°. is tegen een Staatsexamen voor allen niet bij bezwaar dat in zulk een Commissie licht enkel tegenstanders zouden benoemd worden, waardoor eenzijdig zekke jongelieden den hulk naar den wind zouden gaan hangen; anderzijds de examinatoren als onwetenschappelijk zouden afwijzen, wie niet in hun gareel liep?

Ook de heer Heemskerk wilde tegen het gesprokene geen oppositie voeren. Alleen merkt hij op, dat volgens het door den referent gestelde de Staatsuniversiteiten allen in handen der rationalistische wetenschap zouden blijven. En wat zou een geloovige regering dan moeten doen, die de hoogleraren aan deze hogescholen had te benoemen? Hij achtte het daarom ook gewenschter, zij het vooralsnog een onbereikbaar ideaal, om deze koers uit te sturen: in hoeverre kunnen de Universiteiten geheel losgemaakt van den Staat?

Prof. Fabius, wiens kracht van longorgaan door Prof. Kuyper onderschat bleek, verklaarde zich bereid reeds nu een antwoord te geven. Wat de eerste vraag betreft, herinnerde hij dat hij gesproken had van de *geestelijke rechten* der minderheid; wilde de meerderheid in de Kamers deze aantasten, dan kon de Kroon altijd met haar *ste* tusschen beide komen. Wel kan de meerderheid dan de Kroon willen dwingen door alle begrotingen te verwerpen, maar in dit recht der Kamers om alle begrotingen te mogen verwerpen dient zoo spoedig mogelijk verandering gebracht. Op de tweede vraag antwoordde hij, dat overal waar liefde is voor het beginsel, drang zal wezen om den tegenstander te bekeeren. De vraag is alleen maar of men daartoe de *Staatsmacht* mag gebruiken. Gesteld langs dien weg kon dit doel bereikt worden — ik zou aarzelen. Maar een overtuiging kan niet gewekt door Overheidsdwang, die wel uitwendig alles met één vernis kan bestrijken, maar in den grond de tegenstander juist daardoor te meer zal prikkelken. Wat eindelijk de bezwaren betreft aan een Staatsexamen verbonden, de spreker miskende deze niet. Op zich zelf ware het wenschelijker, dat de Vrije Universiteit dezelfde rechten kreeg als de andere — maar onder de gegeven omstandigheden scheen een Staatsexamen de gemakkelijke te bereiken oplossing. Met hetgeen de heer Heemskerk beoogde was de spreker het volkomen eens. Alleen dat is het eindpunt op den weg, waarvan het eerste station is: gelijkstelling van de Vrije Universiteit met de overige en reeds dit eerste station zal onder een liberaal ministerie; gelijk ons wacht, moeilijk genoeg te bereiken zijn.

Hij hoopte dat H.H. Directeuren, om niet altijd »professoren" te laten optreden, een volgend jaar den man, dien Ridderkerk niet goed genoeg meer achtte voor de Tweede Kamer, zal opdragen een referaat te houden over de vraag, door hem zelf hier te berde gebracht.

Nadat de Voorzitter het Locaal Comité den dank van allen had gebracht voor zijn uitnemende zorgen, werd de openbare meeting gesloten.

Gelijk gewoonlijk volgde een maaltijd, dimal in de prachtige restauratiezaal der Diergaarde. Het aantal aansittenden was grooter dan ooit. Menig woord vol bezielende geestdrift, vol warme sympathie, vol gulle scherps werd daar nog gesproken. En toen men straks bij het scheiden elkaar de hand drukte, voelde men weer diep hoe zulke daden de vlam van het beginsel hooger doen flakkeren, de broederbanden versterken, maar bovenal dank in het hart starten aan God, die zulke uitnemende mannen aan zijn volk in Nederland schonk!

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijk.

Door Ds. H. W. VAN LOON, Amsterdam, ontvangen van Br. B. f 10 en door H.H.K. collectanten te Amsterdam f 14.50. Totaal ontvangsten f 1098.96.

KUYPER.

Gereformeerde Gezindheid.

Ned. Geret. Kerken.

DIRECTIE: Franeker, D. Bakker te Apeldoorn, C. W. E. Ploos van Amstel te Gerkelooier en H. J. Reijl te Amstelveen.

TWERTAL: Kralingen, P. C. Koster te Velp en C. W. A. Ploos van Amstel te Gerkelooier.

BEROEPEN: Hilaard, J. Wisse te Garp, — Franeker, D. Bakker te Apeldoorn, — Harmelen, C. W. E. Ploos van Amstel te Gerkelooier, — Heineoord, C. A., F. W. J. Wolf te Akkel, — Steenwijk, C. De Gooijer te Nunspeet, — Middelburg, I. H. F. Gangel te Aalten.

BEROEPEN: Stad (op Flakke), A. Schouten te Charlois, — Amst. Vollenhove, P. N. Kruijswijk te Hoogeveen, — Pijnari en Heiningen, M. J. Bouman te Amerfoort, — Renkum, P. de Groot te Rhinimaget.

Christelijke Gereformeerde Kerk.

BEROEPEN: Middelhamis, H. Kuyk te Steenwijk, — Sneek, J. J. Impeta te Aften aan den Rijn, — Barendrecht, L. Smilde te Leerdam c. a., — Katwijk aan Zee, H. J. Kouwenhoven Ds. te Zaamslag, — Grand Rapids (Noord Amerika), Ph. J. Wessels te Zierikzee.

Synodale Genootschapskerk.

BEROEPEN: Bernes-Buiten, J. I. Gobius du Sarr te Benthuizen, — Vinkeveen, K. Havinga te Zoelen, — Lichtevoorde, N. Jolles te Benthuizen, — Ronneve, J. H. Wessink te Nijkerk op de Veluwe, — Acquoy, C. H. Kuiper N.A.Z. te Haften, — Elburg, J. H. Wessink te Nijkerk op de Veluwe.

Bruinisse, B. J. van Heiningen te Kesteren, — St. Anthoniepolder, Looijer en Jaarsveldkapel, W. Magendans, cand. te Sijle Ewijk (bij Nijmegen).

AANROEPEN: Alfort en Appeltem, J. Kock, cand. te Velp, — Pernis, L. A. F. Creunberg te Beckbergen (Apeldoorn).

BEDANKT: Waade, J. Kock, cand. — Langweer, W. J. Jurema te Windeheim, — Bredevoort, J. Kock, cand. te Velp, — Klaaswaal, J. J. van Walsem te Noordwijk aan Zee.

Geabonneerden op DE HERAUT wordt beleefdelijk verzocht, de abonnementsgelden over het kwartaal, geëindigd 30 Juni j. l., ten bedrage van f 1.20, per postwissel over te maken.

Op ontvangst van den postwissel wordt den afzender daarvan bericht gezonden. J. A. WORMSER, Directeur-uitgever.

Amsterdam, Juli 1891.

Advertentien.

Ondergeteekenden betuigen hun hartelijken dank voor de vele bewijzen van belangstelling bij gelegenheid van hunne 25-jarige Echtvereniging onderzonden.

C. G. TIMMERMEESTER, H. S. TIMMERMEESTER, — KREMER.

Amsterdam, 30 Juni 1891.

Ter Perse, om eerstdaags te verschijnen:

Waar zijn wij, en waar gaan wij heen? Een woord van inlichting, waarschuwing en raadgeving aan de Kerkeraden en aan de leden van de Chr. Ger. en van de Ned. Ger. (Dol.) Gemeenten, door

L. LINDEBOOM.

Prijs f 0.40.

Bestellingen spoedig te zenden aan den Uitgever A. GEZELLE MEERBURG, te Heusden.

Uitgave van HOVEKER & ZOON, te Amsterdam.

EXCELSIOR.

GEILLUSTREED TIJDSCHRIFT VOOR NEDERLANDS JONGELINGEN EN VOLK.

ONDER REDACTIE VAN

A. J. Hoogenbirk en J. A. Wormser.

Prijs per jaargang van 12 Nrs. à 16 pag en 12 Nrs. à 8 pag. f 3.50.

Met advertentieblad en geregelde boekbeoordeelingen.

(Zie de gunstige beoordeelingen in De Basuin, De Heraut, De Hoop, De Jongelingsbode, De Rotterdamse Kerkbode, Het Vaandel enz.)

Inhoud van het Nr. van 1 Juli 1891: W. »En ziet, het was zeer goed." H. Een heel gewone geschiedenis, VII. W. Grootcheit des levens, I (met plaat). P. J. KLOPPERS, Ons vaderland. Een merkwaardig Nederlander, III. Uit het leven. Prijsvragen. Vraagbus.

Orgelhandel.

G. A. GOLDSCHMEDING,

Warmoesstraat 141, Amsterdam.

Groot en fijne sortering, billijke prijzen, voordeelige condities, volledige garantie.

Ter perse, om binnen enkele dagen te verschijnen:

GEBEDSVOLHARDING.

Inleidingswoord tot het gebed ter heilijng van de elfde jaarlijksche Samenkomst van de

Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereform. grondslag,

gesproken op Woensdag 24 Jun 1891 in de Nieuwe Westerkerk te Rotterdam,

DOOR

Dr. L. WAGENAAR,

V.D.M. bij de Ned. Ger. kerk te Leeuwarden.

Prijs 20 Cent.

Na verschijning alom verkrijgbaar en tegen inruiging van postwissel of postzegels bij den uitgever A. JONGELOED, te Leeuwarden.

Bij J. A. WORMSER te Amsterdam, verschijnt:

MARANATHA.

REDE

TER INLEIDING VAN DE

Deputaten-Vergadering,

gehouden te Utrecht op 12 Mei 1891,

DOOR

Dr. A. Kuyper.

Prijs f 0.25.

Bij getallen ter verspreiding tot verminderden prijs.

P. VAN EIJK,

FIRMA JOHANNES KRAMER & Co.,

Dam 15-17, Amsterdam.

Kopen en verkoopen EFFECTEN, vreemde COUPONS enz. Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIEN en BELEENINGEN.

Nemen gelden à DEPOSITO met rentevergoeding van 2½ pCt. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

GEDRUKT TEN KON. NED. STOOMDRUKKERIJ, WARMOESSTRAAT 166 AMSTERDAM.

Bij FLORKE & WITZEL te Hilversum, zijn verschenen:

Het gebed voor den geestelijken

opbouw der Gemeente,

AFSCHEIDSPREEK

(naar 1 Petrus V: 10, 11)

GEHOUDEN DOOR

F. FORTUIN,

Bedienaar des Woords bij de Ned. Geret. Kerk te Hilversum,

op Zondagavond 26 April 1891

te BARENDRECHT.

Prijs 20 Cents.

De Vastigheid der Kerk,

Intreëpreek

(naar 2 Tim. II: 19)

door F. FORTUIN,

Bedienaar des Woords bij de Ned. Geret. Kerk te Hilversum,

Gehouden op Hemelvaartsdag (7 Mei 1891)

Prijs 20 Cents.

Verschenen bij A. FERNHOUT,

Amsterdam, de eerste aflevering van het

Tijdschrift

VOOR

Gereformeerde Theologie,

ONDER REDACTIE VAN

Dr. N. A. DE GAAY FORTMAN,

Dr. J. J. WESTERBEEK VAN EERTEN B. Jzn.

en Dr. C. C. SCHOT Czn.,

MET MEDEWERKING VAN

Dr. A. ZAHN, te Stuttgart, Dr. G. VAN GOOR,

Dr. H. HOEKSTRA, enz.

Maandelijks verschijnt één aflevering van 32 bladzijden. De jaargang loopt van 1 Juli tot 31 Juni, en de prijs is per jaargang f 2.40.

Inhoud van de eerste aflevering:

Een woord vooraf.

Het Calvinisme der toekomst, van Dr. A. ZAHN.

Een en ander over den invloed der Heilige Schrift onder ons, door Dr. C. C. SCHOT Czn.

De Cocejaansche twisten I, door Dr. N. A. DE GAAY FORTMAN.

Kerkelijke statistiek.

De eerste aflevering wordt gaarne ter kennismaking toegezonden.

Bij HOVEKER & ZOON, te Amsterdam, verscheen:

Nalatenschap.

Vijftal Leerredenen

VAN

Dr. Ph. S. VAN RONKEL.

In 't licht gegeven door

Ds. J. W. FELIX.

Prijs f 0.75.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:

Aan contributien: Van Mej. A. de R. te A. f 10; door den heer E. H. Chardon te Zegwaard f 41.50; door den heer A. J. Vosseman te Scherpenzeel (Geld.) f 5.50; door den heer W. de Vroom te Harderwijk (waarbij uit Hierden f 1) f 8.50; door den heer D. van Nierop te Sloterdyk f 1; door den heer G. de Leeuw te Utrecht van de 13 Cts. Ver. aldaar f 33.27½; door den heer W. Hovy van H. B. te A. f 1.25; aan schenkingen: Door den heer T. A. van Dijken te Ten Boer van J. Kiers te Lellens f 2; van H. Bolt te Ten Post f 2.50; van B. H. Wiersma te Ten Boer f 1.50; samen f 6; door Ds. G. Klearhamer te Rotterdam f 5; van de Jongelingsver. »Jozef" te Schoonhoven f 0.50; door den heer E. H. Chardon te Zegwaard van Mej. R. van Alphen f 2.50; van J. Kalivaard te Soetermeer f 2.50; van J. Sentel te id. f 1.50, samen f 6.50; door den heer A. Kuyper Boone, van de zendingver. »De Zaanier" te Bunschoten f 20; door den heer v. Vleuten te Gorinchem van den heer A. Bl. f 2.

Voor de Medische faculteit:

Van de stuiversvereniging »Ebenhaezer" te Vlaardingen f 30.

Voor het Studietoelonds:

Bij Prof. Dr. A. H. de Hartog: Door Ds. P. v. S. te A. van X. f 25; door M. V. Ty. te D. van eenige jonge dochters uit »Gr. f 5; door den heer A. K. B. van de zendingver. »Zaanier" te B. f 2.50; van den Kerkeraad der Ned. Ger. kerk te Middelburg f 65.31; door den heer G. de L. te U. van een zuster der gemeente f 5; van Van H. f 1, uit de bus der Idm.-catech. van Ds. H. f 33, samen f 39; collecte jaarvergadering te Rotterdam, waarbij van den heer J. v. A. te H. f 25, samen f 265; Fr. T. v. A. te U. f 100; gecollecteerd in de Planciuschool f 1; van Mej. N. te A. f 2.50; gevonden in de collecte te A. f 1.75; door Br. v. d. B. v. V. halfjaarlijkse pniebende f 39.50; door J. Kr. te »H. van de Vereeniging tot ondersteuning van het studiefonds als bedrag der 17de storting f 100.

Voor de Bibliotheek:

Van Dr. J. D. de Lind van Wijngaarden »Antonius Walaac".

S. J. SEEFAT, penningmeester, Hilversum.

Toen Fran

bij velen, e

aanzien, wa

nietingen en

duisternis e

en wandel v

van vroeger

bestrafte hij